BANCA ROMÂNEASCĂ
BIBLIOTECA

GRAIUL ROMÂNESC

ORGAN AL SOCIETĂȚII
GRAIUL ROMÂNESC

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
CALEA VICTORIEI, 33, ETAJUL I
(CASA FRASCATTI)

IESE LUNAR SUB SUPRAVEGHEREA UNUI COMITET

ABONAMENTUL ANUAL LEI 100
IN STRĂINĂTATE INDOIT

ANUL V, No. 11—12 NOEMVRIE — DECEMVRIE 1931

CUPRINSUL:

PREȚUL LEI 20

MONITORUL OFICIAL ȘI IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ
BU...

Banca Românească
Str. Smârdan.

L

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

Articolele, revistele şi ziarele în schimb precum şi orice fel de informaţiuni în legătură cu redactarea revistei se adresează d-lui SIMION C. MÂNDRESCU, Str. Paris No. 29, Bucureşti III, iar cererile de abonamente, abonamentele şi tot ce se referă la administrarea ei: Calea Victoriei 33, Etajul I (Casa Frascatti)

CITIŢI:

Ziare ale Românilor de peste hotare:
„NĂDEJDEA" Ziarul partidului român din reg. S. H. S. Vrsac (Vârşet)
„AMERICA" Cleveland, Ohio (U. S. A.)
„TRIBUNA ROMÂNĂ" Detroit, Michigan (U. S. A.)
„STEAUA NOASTRĂ" New-York (U. S. A.)

Reviste despre Românii de peste hotare:
„GRAIUL ROMÂNESC"
Strada Paris No. 29, Bucureşti III

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

GRAIUL ROMÂNESC

ORGAN AL SOCIETĂȚII „GRAIUL ROMÂNESC"

ANUL V, No. 11—12 NOEMVRIE DECEMVRIE 1931

ROMÂNII DIN CEHO-SLOVACIA

de A. M. Pârvulescu

In urma tratatelor de pace dela Versailles și Trianon, care au pus capăt marelui războiu al descătușerii tuturor națiunilor, Tisa, care în Maramureș erà o apă românească, a devenit hotar între țara noastră și Ceho-Slovacia, chiar în ciuda adevărului istoric. Astfel o parte din țara lui Dragoș-Vodă a fost desfăcută de patria mumă, încât Tisa azi desparte frate de frate, formând în republica amică ținutul numit Maramureșul ceho-slovac. Județul Maramureș chiar în timpul stăpânirii maghiare se întindea dincolo de Tisa, cuprinzând la un loc și satele românești, cari acum se găsesc în o țară streină, dar aliată și prietenă a României. Se știe, că istoria acestui popor are multe puncte comune cu a noastră. Suferințele și soarta vitregă cât și dușmanul comun — Rusia sovietică, — a făcut ca amiciția dintre noi și acest neam muncitor să meargă până acolo, încât să fie pecetluită chiar de tratate diplomatice.

Toată lumea a auzit, că Mica Ințelegere, compusă din România, Jugo-Slavia și Ceho-Slovacia, care are de scop, pe lângă întâmpinarea oricărei turburări venite din afară, în oricare Stat din cele de mai sus, a pregătì o adevărată colaborare intelectuală și economică chiar, dar cu condiția esențială, care ar face fala celor trei State contractante, să se acorde minorităților etnice din cadrul celor trei State amice libertatea de a vorbì și a se rugà în limba strămoșească. Acest element al unuia din cele trei State contractante, care se aflà pe teritoriul celorlalte două, poate contribuì în mare măsură la intensificarea legăturilor de prietenie dintre țările de mai sus. Pentru aceasta însă trebuie ca acest element să se bucure de o existență națională proprie și de o autonomie culturală și religioasă deplină. Și pentru ca reușita colaborării să fie mai sigură, la glasul oamenilor politici a aderat cu mai mult elan tineretul universitar, întemeind astfel Mica Ințelegere a studenților din țările de mai sus, cari se străduesc a înlăturà prin entuziasmul tineresc ceeace diplomația a neglijat din diferite motive protocolare. Toate eforturile acestui tineret n'au ajuns la rezultatul așteptat, căci diplomația a început a se amestecà, satisfăcând numai forma, iar fondul, — aplicarea, — neglijindu-l.

Se găsesc în Maramureșul ceho-slovac în cele patru comune de Români și în alte câteva cu mai puțini, peste 14.000 Români, deșì o statistică cehă din 1928 a găsit numai 10.810, (Statistichy lexidon IV, 1928).

Dacă privești din marginea Sighetului către nord, vezi că orașul se continuă și dincolo pe malul drept al Tisei. Acesta este târgușorul *Slatina*, care abià de când Tisa a ajuns hotar a luat naștere, format în cea mai mare parte din Evrei cari trăiesc din contrabandă. Acì se găsesc însă 2—3 prăvălioare ale Românilor, cum ar fi a unui oarecare Popovici, de cojaoce, pieptare și căciuli. Sus pe culme

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

este Slatina, sat care a luat ființă din timpuri îndepărtate din cauza salinelor de acì și pentru cari au ținut Cehii cu tot dinadinsul să pună mâna pe acest ținut. Străinii au dat năvală a se înfruptà din aceste bogății și au format astfel în jurul salinelor — ei îi zic mină —, o colonie de Maghiari sub vechiul regim, iar sub cel actual una de Cehi, cari au reușit a înlăturà aproape complet pe Români de a mai lucra acì. Slatina fiind așezată pe prima terasă după malul drept al Tisei, privită după culmele din spatele Sighetului, are o perspectivă minunată, dându-i înfăți-

Vedere din Slatina și un țăran în portul său obișnuit.

șarea unui pitoresc oraș, care în mijloc are o frumoasă biserică românească greco-catolică, zidită de vrednicul întru pomenire, Vlădica greco-catolic Mihail Pavel; locuitorii din Sighet, drept recunoștință, i-au dat numele său străzii care leagă Sighetul cu Slatina. Populația Slatinei se ridică la aproape 5.000 locuitori, dintre cari Românii se găsesc în număr de 2.012, Evreii, cari se dau drept Nemți, în număr de 1.834, Unguri 500, apoi 200—300 Cehi, stabiliți în jurul salinelor, și câțiva Ruteni. In general Românii ocupă mijlocul satului, Evreii partea de jos dela capătul podului de peste Tisa și Cehii, Ungurii și Rutenii pe cea de sus.

Românii de acì au trei școli primare mixte cu frumoase localuri și nouă învățători români. In clasa I-a se găsesc peste 150 elevi. Totul se predă în românește, având pe săptămână însă patru până la șase ore de limbă cehă. Insă noțiunile de istoria Românilor și geografia României sunt excluse cu desăvârșire. Paginile de

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

istorie sunt tăiate din cartea de cetire, — căci cărţile sunt procurate din România, — iar acolo, unde se spuneà ceva de România ca patrie, este înlocuit cu Ceho-Slovacia.

Românii de acì se ocupă cu creşterea vitelor, cărăuşia şi cu agricultura, cultivând porumb, — mălaiu după cum îi zic ei, — secară, cartofi şi mai puţin grâu.

Sunt cei mai săraci dintre Românii trans-tiseni, căci nu au pământ suficient de cultivat şi dacă îl au nu este producător. Existenţa şi-o câştigau din timpuri îndepărtate ca lucrători în cele trei saline de acì, unde se găseau peste opt sute de Români, cari de câtva timp au fost înlocuiţi de statul ceho-slovac cu lucrători cehi. Români abià se mai găsesc acum aproximativ trei sute. Unii din cei înlăturaţi s'au îndreptat, pentru a-şi câştigà o bucată de pâine, către minele din Franţa, alţii chiar în Belgia, — un ţăran care a fost 2—3 ani în Belgia ca lucrător, la o mină de cărbuni, mi-a spus toate acestea, — iar alţii neavând încotro, s'au apucat de contrabandă. Astfel am întâlnit un ţăran care mi-a arătat urmele a 2—3 gloanţe ale grănicerilor Români de pe Tisa pe trupul său şi la observaţiile mele, că nu trebuie să facă aşà ceva, mi-a răspuns, că nu are cu ce trăì. Inlăturarea Românilor dela lucru din salinele de acì i-a determinat să duşmănească pe Cehi şi în recentele alegeri să voteze pe Unguri şi Evrei. Mulţi dintre Românii care lucrau în saline au fost maghiarizaţi, — bunicii lor vorbesc româneşte şi tinerii numai ungureşte, ba chiar azi poartă numele de « Şvagăi » — dela ung. sóvágó = tăetor de sare, — şovagăi.

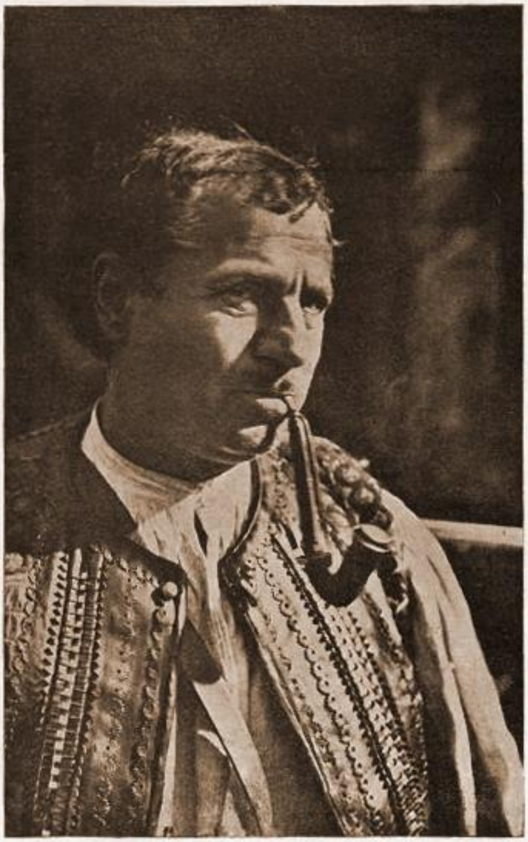
Biserica din Slatina.

Românii au cea mai frumoasă biserică greco-catolică din Slatina, în care slujba se oficiază în româneşte.

O altă comună mai este *Apşa de mijloc*, numită astfel după un afluent al Tisei, Apşiţa. Are aproximativ 4.500 locuitori dintre cari numărul Românilor se ridică la 4.000, al Evreilor la 400, al Ungurilor la 22, al Rutenilor la 12 şi câţiva Cehi. Românii au 3 şcoli primare mixte cu trei învăţători români şi unul evreu. Şcolile au localuri bune şi spaţioase. Imprejurul satului, pe culmi de deal, fiind mulţi Români, aceştia au intervenit şi li s'au deschis încă 2—3 şcoli provizorii cu învăţători înrolaţi dintre cantorii bisericilor ori absolvenţi a 2—3 clase secundare. Aceştia se numesc instructori şi sunt tot Români. Insă statul ceh a deschis acì o şcoală primară cehă celor 400 de Evrei, la care pot merge şi Români. Locuitorii Români au 2 biserici greco-catolice dintre cari una este de lemn şi tocmai din secolul 15. Ei se ocupă cu creşterea vitelor, mai puţin cu agricultura, având gospodării plăcute, fiind printre cei mai bogaţi dintre Românii trans-tiseni şi cari sub Unguri erau plutaşi renumiţi pe Tisa şi lucrători în păduri, « butinari ».

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman” Constanţa

O altă comună este *Apşa-de-jos* la 2—3 km. depărtare de Apşa-de-mijloc. Are după ultimele statistici aproape 7.000 locuitori dintre cari numărul Românilor se ridică la 6.000, al Evreilor la 800 şi restul Unguri, Ruteni şi Cehi. Este aşezată

Ţăran român din Apşa de jos în costumul său de sărbătoare.

tot pe apa Apşiţei şi este cea mai mare comună românească din Maramureşul cehoslovac, iar locuitorii sunt cei mai bogaţi. Ei îşi zic, că sunt de neam «nemeş» — no-

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

bili —. Moșia acestei comune se întinde dela granița română și până la cea polonă. Are trei localuri de școli primare mixte cu 5 învățători titulari, dintre care 2 Români și 3 Ruteni, iar prin împrejurimi fiind încă locuitori pe culmi de dealuri, mai sunt încă 9 școli improvizate, unde cantorii și absolvenții a 2—3 clase secundare sunt numiți învățători suplinitori. Locuitorii se ocupă cu creșterea vitelor și agricultura și au gospodării minunate. Mulți din ei își au fii dați la universitățile din București sau Cluj, iar alții s'au îndreptat la Praga pentru a-și trece doctoratul în litere. In această comună a murit primul locotenent român — D. Popescu — în 1918, în luptă cu bolșevicii. Comuna are 3 biserici pentru Români, dintre cari 2 greco-catolice și 1 ortodoxă, care abià de anul trecut are preot. Ortodocșii au provenit din Românii uniți, care au revenit la vechea credință de vreo 4—5 ani în urma unei propagande întreprinse, mai ales că acì am avut un nucleu ortodox din timpuri îndepărtate, — Episcopia de Peri. — Numărul ortodocșilor se ridică la 1.000 credincioși. — E comuna care stă mai bine din punct de vedere cultural și economic, având o bibliotecă și societăți culturale — Sf. Arhanghel Mihail și Soc. Românilor de peste hotare, — care și-a dat sfârșitul din cauza fricei de autoritățile cehe. Președintele acestei societăți a fost d-l Marina Mihai, doctor în drept, de prezent funcționar superior în Sighet.

Altă comună este *Biserica-Albă*, care se află la 4 km. depărtare de Slatina. Este numită așà după o veche biserică, care se crede că ar fi fost distrusă de apa Tisei. Are aproximativ 2.100 locuitori, dintre cari 1.425 Români, 260 Evrei, 50 Unguri și vreo 30 Ruteni. După numele comunei lor, locuitorii sunt numiți « bisermani ». Ei se ocupă cu agricultura, mai ales grădinăritul, de unde și numele de pepenari, și cu creșterea vitelor. Pe timpul Ungurilor erau plutași meșteri. Au pământ de cultivat și prin prejurul Sighetului. In această comună nu sunt decât 2 învățători români și o bibliotecă cu cărți donate de Casa Școalelor din București.

In general biblioteci găsim în toate aceste 4 comune, donate de Casa Școalelor, iar cel care îngrijește de ele, este preotul, care le împrumută țăranilor gratis. Apoi preoții și învățătorii — unii, nu toți, — sunt abonați la ziare românești și reviste — *Universul*, *Dimineața* și *Revista celor trei Crișuri*. — Mulți din Românii de acì au copii dați la școlile secundare din Sighet, Cluj, sau chiar București.

Mai sunt Români în *Apșa-de-sus*, unde în cea mai mare parte au fost rutenizați și în satul *Plăiuțu*, care e locuit complet de Români. Resturi de Români, cari au fost desnaționalizați, pe care îi cunoști însă după port, nume, tradiție și obiceiuri, mai sunt în *Bedeu*, comună de Ruteni, dar jumătate din ei au portul la fel cu Românii din Săpânța-Maramureș — și își zic « nemeși », iar cealaltă jumătate are portul rutean. Primilor le este rușine a se căsătorì cu ceilalți, căci sunt din neam de jos. Ori se știe că la Ruteni nu găsim nemeși-nobili, — și deci avem de a face cu Români rutenizați. De aceștia mai găsim la Neagova, Draguești, Peri, Călini, Dâmbou, deci toată valea Tărasului-Tarsăului — afluent pe dreapta Tisei.

După această expunere obiectivă și din care se vede purtarea incomparabilă a republicei vecine față de frații noștri cu a altor State, tot vecine și unde se mai găsesc Români, se cuvine, fără a căutà să aducem vreo învinuire, să arătăm și răul de care suferă frații noștri, căci tot binele are și un pic de rău.

1. In instituții — primării, jandarmerii și percepții — se întrebuințează numai

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

limba cehă, deşi primarul în toate comunele afară de Slatina este Român. Notarul public este însă Ceh şi cu greu poate înţelege pe Români.

2. Atât funcţionarii români cât şi lucrătorii au fost înlăturaţi din serviciu, sub motiv că nu posedă limba cehă.

3. Rigurozitatea fiscală a speriat pe bieţii Românii, căci dacă ai tăiat o oaie — nu pentru a face comerţ, să se ştie, ci pentru casa ta, — trebuie să plăteşti către Stat taxa de 10 coroane — 50 lei, — iar dacă ai tăiat un porc trebuie să plăteşti 15 coroane. Dacă se întâmplă, că nu plăteşti şi te prinde cu porcul tăiat, vai de tine! Apoi plătesc impozite şi pe păsări, chiar dacă ai numai 2—3 găini. Dacă nu poţi plătì imediat îţi pune sechestru pe lucrurile din casă.

4. Lipsa de hrană a ţăranilor, căci acì o pâine de 800 grame costă 3 coroane — 15 lei, — deci hrana zilnică este costisitor de scumpă pentru ei.

5. Invăţătorii mulţi nu sunt Români, ci Ruteni, cum ar fi în Apşa-de-jos—3 din 5 sunt Ruteni, — ori Evrei în Apşa-de-mijloc. Apoi nu au nici o pregătire serioasă, căci mulţi nu au decât 2—3 clase secundare, cu mici excepţii. Statul ceh îi numeşte pe aceia care posedă mai bine limba cehă.

6. Mai puţină rigurozitate faţă de manualele şcolare româneşti s'ar puteà, cred [1]).

DESPRE SĂRĂCĂCEANI

de Vasile Christu

Până acuma nu s'au făcut cercetări speciale privitoare la toţi Românii din Bulgaria. Informaţiile, pe cari ni le dau cei ce au făcut călătorii prin Bulgaria, au caracterul unor simple însemnări din care se poate desprinde, foarte vag, felul de organizare socială şi culturală — şi numai la acei Români cari au avut într'o măsură oarecare o tradiţie culturală.

In Bulgaria avem trei grupuri de Români: Români Dunăreni sau Timoceni, Români Macedoneni şi Sărăcăceani sau Aromâni păstori grecizaţi cari sunt cei mai necunoscuţi.

Azi, în epoca prefacerilor sociale, când toate straturile societăţii sunt preocupate de modul cum să-şi agonisească traiul, nimeni nu se gândeşte să facă câte o excursiune la aceşti fraţi de ai noştri, ca să-i studieze dintr'un punct de vedere care ar fi departe de actualitatea problemelor ce animă popoarele de azi. Condiţiunile de trai, cari din zi în zi devin mai insuportabile, au lăsat urme neşterse în organizaţia vieţii economice. Cântecele de veselie de odinioară s'au dus. Rar se aude vorbindu-se de o nuntă la Aromâni care să dureze cu săptămânile,cum a fost mai demult. Această schimbare a lucrurilor a dus la părăsirea domiciliului şi luarea drumului înspre Ţară, unde ei cred că pot începe o viaţă nouă. Foarte greu —şi e recunoscut de toată lumea — să faci, la comandă, din nişte ciobani agricultori. Raporturile economice nu se

[1]) Toate aceste amănunte le-am cules personal din discuţii cu câţiva ţărani români din Slatina, Biserica-Albă şi Apşa-de-mijloc, din vizite personale, din informaţii date de intelectualii de acolo (elevi la şcoala normală din Sighet şi funcţionari) şi mai presus de toate mi-au fost de mare folos informaţiile date de d-l Marina, doctor în drept şi Român din Apşa-de-jos.

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

schimbă prin legi. Ele sunt produsul unei evoluţii normale, sau al unei revoluţii, atunci când diverşi factori împiedică evoluţia.

Revenind asupra chestiunii care ne interesează amintim, că deşi viaţa elementului nostru din Balcani a devenit din ce în ce mai grea, totuşi, afară de problemele vitale de care ar trebuì să se intereseze intelectualii rămaşi acolo, ar trebuì să deà o deosebită importanţă trecutului elementului românesc, care a fost întotdeauna factorul important al vieţii sociale a Statului unde erà stabilit; şi nu-i împiedică pe cei cari sunt animaţi de ideia cunoaşterii vieţii a unui popor, dat uitării, ca să se intereseze de probleme ce prezintă un interes — înainte de toate ştiinţific şi istoric. Dacă în trecut nu s'a făcut aproape nimic, asta nu scuteşte pe cei de azi ca să neglijeze şi să manifeste o totală indiferenţă faţă de cunoaşterea elementului românesc. Lipsa de monografii a satelor şi oraşelor din Macedonia, îngreuiază foarte mult stabilirea unor norme pe baza cărora a evoluat elementul românesc din Balcani şi formele de organizare la care a ajuns în zilele noastre, ca să putem trage o concluzie, care e rostul lui şi care sunt contribuţiile lui la cultura universală.

In această ordine de idei uşor ne putem explicà de ce o anumită ramură de Români au rămas necunoscuţi, cu toate că s'ar puteà aflà aşà de multe lucruri, dacă ne-am deplasà până la vecinii noştri. Afară de aceasta ar trebuì să adunăm tot materialul etnografic scris de străini cu privire la Românii de peste hotare —bine înţeles materialul care ar interesà direct, şi nu consideraţiunile generale ce s'ar puteà găsi în orice manual de istorie. In această privinţă găsim că ar trebuì să se traducă părţile care interesează pe Români. Iată de ce găsim bună intenţia d-lui G. Florea de a traduce studiul d-lui Romansky despre « Românii dintre Timoc şi Morava » (tradus o treime fragmente ce ne interesează pe noi şi publicat în Gr. Rom. I, 1, p. 13—22), al d-lui Nicolici care a publicat în rev. « Macedo Română » fragmente din lucrarea « O Cincarima » a profesorului sârb Duşan Popovici. In acest scop ar vreà şi d-l Constante să publice tot ce e scris cu privire la Români, şi care nu a fost tradus în româneşte. In revista d-sale care apare odată pe an, în Nr. 2 publică Studiul d-lui Romansky despre « Românii Macedoneni » asupra căruia am referit în Gr. Rom. IV, 10—11, p. 180—181. In acest scop am şi dat notele căpitanului rus N. Surin cu privire la câlivele aromâneşti din Rojden (Morihva) (N. Surin), în Peninsula Balcanică, VIII, 7—8.

In numărul de faţă al revistei « Graiul Românesc » voiu dà în traducere studiul d-lui Pericle Cilev despre Sărăcăceanii din Bulgaria.

Nu de mult erà încetăţenită părerea, că ei sunt Greci, cu toate că poporul bulgar îi cunoaşte cu numele de « Vlasi ». In privinţa Sărăcăceanilor s'au emis mai multe păreri, şi din cele mai variate. D-l Iorga susţine că ar fi de origină ilirică. In lipsă de dovezi suficiente care să ne lămurească, că într'adevăr ar aveà ei astfel de origină, nu putem acceptà această presupunere a d-lui Iorga, expusă în Revue Historique, III (1926).

O altă teorie, care pare a fi cea mai verosimilă, e aceea că Sărăceanii sunt tot Aromâni, însă grecizaţi. In privinţa grecizării lor există două păreri principale. Prima susţinută de Jireček, că grecizarea lor s'ar fi făcut în aşezările lor de iarnă. Dovezile înşirate în favoarea acestei păreri nu sunt convingătoare. Dacă grecizarea Sărăcăceanilor s'ar fi făcut în aşezările lor de iarnă, ar însemnà că la început au vorbit aromâna. Or, sunt şi Aromâni păstori cari în timpul iernii sunt în contact

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman” Constanţa

cu alte naționalități, în unele regiuni numai cu Greci. Cum și în cât timp s'a făcut grecizarea? De ce nu s'au grecizat și Grămostenii cari au locuit în timpul iernii cu Greci? Cel mult dintr'o convețuire se admite că ar puteà să asimileze o serie de noțiuni și termeni grecești cu privire la viața economică din timpul iernii.

Rămâne părerea că ei sunt Aromâni grecizați, însă grecizarea lor s'a făcut cu mult mai înainte, încă în timpul când locuiau în patria lor primitivă Siracu, așà cum spune Pericle Cilev în studiul de față, și cum spun Th. Capidan (Dacoromania, IV), Pericle Papahagi: Numiri etnice la Aromâni 1925. Despre Sărăcăceanii din Bulgaria am amintit în « Aromânii din Bulgaria » publicat în Gr. Rom. V, 6—7.

Cu studiul lui Carsten Höeg pare a fi tranșată în formă definitivă problema Sărăcăceanilor. In cele 552 de pagini se discută întreaga problemă în special din punct de vedere filologic. Studiul are două părți: studiul propriu zis și texte, intitulat: Les Saracatzans: une tribue nomade grecque I. Etude linguistique précédée d'une notice ethnographique. Paris, 1925; XX, 312 pag.; II Textes (contes et chansons), vocabulaire technique, Index Verborum; 1926, VIII, 212 pag. O recenzie amănunțită a acestui studiu găsim în « Glasnik Snopskog Naučnog Društva», tomul III (1928). (Buletinul Societății Științifice din Skoplje) făcută de d-l Petre Skok, profesor de filologie la Universitatea din Zagreb. Lucrarea d-sale a apărut și în extras, la timp am referit în « Peninsula Balcanică » an. VIII, Nr. 5—6, p. 90, Mișcarea Intelectuală din Skoplje.

O expunere critică, a lucrării lui Höeg, și în deosebi din punct de vedere filologic găsim în « Grai și Suflet » II, 1927 (p. 259—272) semnată de d-l Tache Papahagi. Afară de analiza lucrării dă și observațiuni personale ca unul care a trăit în părțile unde populația Sărăcăcenească erà în număr mai mare.

Afară de aceste lucrări cu caracter general am amintit și de studiul lui Pericle Cilev, care mai degrabă are caracterul unor simple informațiuni etnografice privitoare la un anumit grup de Sărăcăceani, și anume cel din Bulgaria. Sunt nevoit să dau câteva date despre autor spre a se vedeà că într'adevăr a fost în măsură să ne dea aceste prețioase informațiuni pe care se poate clădi atât de mult.

Pericle Cilev e originar din Macedonia, s'a născut în frumoasa și pitoreasca comună Crușova, unde a făcut și școala primară. E de remarcat că mulți dintre Bulgarii din Crușova cunoșteau bine dialectul macedoromân. Pericle Cilev a urmat liceul la Salonic, iar universitatea la Athena, specializându-se în filologia clasică. Mult timp a fost profesor pe la școlile grecești din Crușova și Bitolia. In 1894 ajunge profesor de limbi clasice la liceul de băieți din Sofia. Cunoșteà foarte bine limba latină, greaca veche și modernă, franceza, germana, rusa, turca, albaneza precum și limba română și fiind din Crușova bine înțeles și dialectul macedoromân. Precum la Skoplje a luat ființă o societate pentru cercetări științifice care scoate anual câte un buletin, tot așà intelectualii bulgari de origină macedoneană au fondat la Sofia un Institut științific macedonean care editează o revistă trimestrială intitulată « Makedonski Preglad » (Revista Macedoneană). Membru al acestui Institut științific a fost și Pericle Cilev. Moare la 23 Februarie 1925. Cilev s'a remarcat ca un valoros publicist și cercetător. Afară de studiul « Sărăcăceanii » (publicat în « Izvestija na narodnia Etnografski muzej » Sofia. v, (Buletinul Muzeului Etnografic din Sofia), an. I, fasc. 1, Sofia 1921) ce-l dăm în traducere aci, a mai publicat o serie de alte studii din care cităm pe cel din « Sbornik za narodni umotvorenija,

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

etc., vol. XVI și XVII, Sofia 1900, cu privire la « limba secretă a orbilor din Bitolia ». In manuscris a lăsat o serie de note și studii cu privire la așezările omenești din munții Macedoniei. Unele dintre studiile sale au început să se publice. Pericle Cilev care treceà ca un cercetător obiectiv, sperăm că a cules dela fața locului foarte multe informații etnografice despre Aromânii din Macedonia, pe care le așteptăm să fie date publicității de cei cari păstrează în manuscris lucrările sale, astfel ca ele să poată vedeà lumina zilei, spre a se ușurà din greutățile nespus de mari ce întâmpină cercetătorii în zilele noastre așà de critice. Deșì lucrarea de față nu îmbrățișează problema Sărăcăceanilor în toată amploarea ei, totuș ideile emise au o însemnătate extrem de mare, cu atât mai mult, cu cât în urma lui oameni specialiști trebuiau să ajungă la acelaș rezultat.

SĂRĂCĂCEANII DIN BULGARIA

de Pericle Cilev

In Bulgaria Sărăcăceanii sunt cunoscuți sub denumirea turcească de Caracaceani. Acest cuvânt e compus din *cara* și *cacean*, și înseamnă « fugarul cel negru ». Evident e, că în această denumire avem o etimologie populară turcească. Insăș Caracaceanii se numesc *Saracaceanides*, *Saracaceanae* și *Saracaciani*. Bulgarii îi mai numesc și *Vlasi*, indiferent dacă ei vorbesc aromâna sau greaca. De acì numele « *Vlașki Kolibi* » («călive armânești »), atât pentru colibe aromânești, cât și pentru acelea ale Sărăcăceanilor, situate, vara pe locurile cele mai înalte ale munților Kila, Plana, Rodope, etc.

Singur eu am întrebat pe Sărăcăceanii dela colibele Alina (din comuna Radoil) urbia Samokov, precum și pe cei din Peștera, pentru ce se numesc așà. Ei mi-au explicat, și foarte just, fiindcă au venit din regiunea comunei Sâracu (Syraco) înainte cu 100 ani. Un moșneag din primele călive, care știe foarte bine limba turcă, îmi lămurește, că Sărăcăcean derivă din Sirac-Cacean, fugar sau emigrant din Syraco. Din cuvântul dela început Sirac-cacean după legea eufoniei în limba turcă s'ar fi ajuns la forma Saracacean, păstrată la Sărăcăceani, și mai târziu la Turci ca o etimologie populară Caracacean, nume, răspândit și în Bulgaria.

Toate informațiile, pe care le-am cules dela diferite colibe, se potrivesc în totul și dovedesc că Sărăcăceanii cari vorbesc limba greacă sunt originari din Sâracu azi sat la vechea graniță între Grecia și Epir. Weigand notează, că însăș Aromânii numesc Sărăcăceani numai pe păstorii-nomazi greci. Aromânii din Bulgaria consideră pe Sărăcăceani ca orgolioși cari își închipuesc că valorează mai mult decât Aromânii. Cu toate acestea Aromânii nu dau fiicele lor Sărăcăceanilor, dar adesea se întâmplă, că un Aromân se căsătorește cu o Sărăcăceancă [1]).

Sărăcăceanii povestec următoarele despre emigrarea lor: In timpul lui Ali pașa Tepelenli, guvernatorul vilaetului Janina, angaralele și jafurile din Sâracu erau foarte mari și grele; afară de aceasta, el a încercat să răpească și să adăpostească în haremul său cele mai frumoase fete și femei. Pentru aceasta strămoșii lor au

[1]) *Gustav Weigand :* Rumänen—Aromunen in Bulgarien, p. 52. Leipzig 1907.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

părăsit casele, pământul și livezile, și, s'au refugiat înspre Nord cu puțini cai, oi și capre. In Bulgaria au intrat prin Giumaia. La început, vara o petreceau în munții Rodope și Balcan, iar iarna în Dede Agaci, Adrianopole sau aproape de Constantinopole. Acești nomazi, cari niciodată nu cetiseră istorie, au reținut foarte bine, după cele spuse de bătrâni, toate evenimentele istorice.

Ali Pașa Tepelenli, de origine Albanez, a fost un tiran crud, fără nici o cultură. El cu bandele albaneze reușise să supună populația independentă din munții Pindului [1]). Bandele duceau la Janina trofee bogate, fete și femei frumoase. Aceste știri se confirmă prin istoria Greciei înainte de răscoală (1821) și prin istoria lui Ali Pașa, care se proclamase ca independent de puterea centrală din Istambul. Sâracu erà în fruntea unei confederații de 42 comune sătești, a căror populație se ocupà cu agricultura, creșterea vitelor și cu comerțul produselor de lână în străinătate; și mulți se înapoiau acasă cu bogății imense [2]). Probabil că această confederație e o parte din țara guvernată de *Pogai Zardar* pe care analele epirene îl numesc Servalvanitovulgaron [3]), după toate probabilitățile, fiindcă, țara lui erà formată de mai multe naționalități (pe la anul 1400). Ali Pașa a distrus această confederație și-a jefuit satele. Afară de știrile istorice și până azi s'au păstrat cântece grecești și albaneze în cari se descriu faptele lui Ali Pașa.

Când întrebam Sărăcăceanii, în deosebi pe cei mai în vârstă, dacă ei totdeauna au vorbit grecește, totdeauna îmi răspundeau « romaeica » așà cum ei numesc limba greacă. Jireček e de părere că ei sunt Aromâni, dar au fost grecizați în așezările lor de iarnă între Greci, iar în Bulgaria precum și în Serbia trec ca Greci [4]). Această afirmație nu poate fi acceptată.

Ceeace este adevărat e, că Sărăcăceanii au venit în Bulgaria cu limba greacă, ca limbă maternă a lor și dacă a fost grecizare, aceasta s'a întâmplat mult mai curând, în patria lor primitivă, cum vom vedeà mai jos.

In ce privește păstorii aromâni, cari vorbesc aromâna, ei sunt originari din munții Gramoste, veniți în Bulgaria negrecizați și ca atare rămân și până astăzi. Deci Sărăcăceanii și Aromânii păstori nici nu sunt originari dintr'un ținut, nici nu vorbesc aceeaș limbă, nici n'au acelaș port, nici nu se încuscresc între ei, nici n'au vreo legătură de rudenie, *decât aceea că sunt urmașii unei populații vechi din munții Pind ce fù mai târziu romanizată.* Așà în limba Sărăcăceanilor au rămas până azi unele romanisme. Intr'un cântec, de horă, grecesc am auzit cuvântul *verghinades* al cărui sens erà necunoscut pentru ei, iar cuvântul e latin virgo,-inis (fecioară), cu acelaș sens în cântecul popular. In alt cântec de nuntă am auzit cuvintele *dhamanes kai dhamanaprilos* pe cari tot așà n'au putut să mi-le explice, dar eu am înțeles, că cuvintele sunt la vocativ adresate nevestelor și fetelor din horă. Cuvânt asemănător există și în limba bulgară; *dalian* și *dalianca*. In dicționarul limbii bulgare a lui Naiden Gherov e explicat prin « armă care țintește departe » iar după Duvernois cuvântul înseamnă « *italienește* », « otide malec po more sos taia dalian ghemia »

---

[1]) Pentru popoarele independente din Olimp, Pelion, Pind și Agrafa a se vedea la Pouqueville: Histoire dela régénération de la Grèce (1740—1824).

[2]) K. Paparigopulos: Istoria tis Elados tom V. 556—557.

[3]) Ibidem p. 306.

[4]) Jireček Pătuvania po Bălgaria 310 și Knijazestvo Bălgarta 139, 142, 143.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

(« s'a dus de mic pe mare cu această barcă italiană »), iar în suscitata poezie populară grecească ei înțeleg femei și fete italience.

Aromânii numesc acul de ciorap *cârlig*, iar Sărăcăceanii *vergha* din cuvântul latin virga. Sărăcăceanii numesc un fel de șiviță-*frandza* ce în aromână înseamnă frundză (frunză). Afară de aceste cuvinte latine, sunt desigur și multe altele trecute la ei, împreună cu limba nouă greacă. Așà de exemplu *strata* (drum, cale), *kuventa* (convorbire), *scala* (scară), *spiti* (casă), din hospitium, *manica* (mânecă), *porta* (poartă), *scamni* (scaun), *suvli* (sticlă) și altele [1]).

In limba Sărăcăceanilor nu lipsesc și elemente slave: *bratimos* (pobratim-fărtatu-frate de cruce), *gavros* (gabăr-mesteacăn), *torbas* (torba-traistă) *țadilo* (țedilo-sădilă) ș. a. In terminația numelor proprii tot așà se observă influența slavă. Nume bărbătești: Hristo, Mitro, Steriu, Apostol, Dimo, Vasil, Vanghel, Nașula; nume de femei: Maria, Hriso, Asimo, Vasilo, Eleno, Agoro (în bulgărește Gora-Silvia), Constanto, Ianula, Marfo Vocativul bulgăresc bate la ochi. Nume clasice nu se întâlnesc.

In denumirea lunilor este ceva caracteristic. Ianuarie este *ghenaris*, etimologie neogreacă din verbul ghenno *a naște*, în cursul acestei luni « feată oili ». Februarie este *flevaris*, din cuvântul *fleves* — vine, deoarece în această lună își scot sânge. Martie-*Martios*, Aprilie-*Aprilis*, Maiu-*Maios*, Iunie *theristis* din cuvântul *theristis* secerător, fiindcă în această lună se seceră. Iulie *Aloniaris* din cuvântul *Alorii-armani* fiindcă în această lună treeră; August-*avgustos*, Septemvrie *trighretis*, adică culesul viilor, Octomvrie-*Aghi Dimitrios*, din sărbătoarea Sf. Dumitru, ca un important termen de sezon, Noemvrie-*hamenos* adică pierdut, fiindcă în cursul acestei luni nu-i nimic de făcut, nici pentru creșterea vitelor nici pentru agricultură, Decemvrie-*Andreas* din sărbătoarea Sf. Andrei.

După recensământul din 1 Ianuarie 1910 în Bulgaria avem 3159 de Sărăcăceani și 1937 Aromâni, împărțiți după județe așà cum urmează: județul Burgas: Sărăcăceani 1760, Aromâni 115; Varna: Sărăcăceani 4, Vidin: Sărăcăceani 74 și Aromâni 32; Vrața: Sărăcăceani 245 și Aromâni 199; Küstendil: Sărăcăceani 4 și Aromâni 198; Plevna: Aromâni 156; Filipopoli: Sărăcăceani 457 și Aromâni 1033; Sofia: Sărăcăceani 28 și Aromâni 3; Stara Zagora: Sărăcăceani 570 și Aromâni 121; Târnova: Sărăcăceani 28 și Aromâni 3; Șumla: Sărăcăceani 12.

Recensământul din 1881 a dat 700 Sărăcăceani și 2300 Aromâni numai pentru Principatul Bulgar, adică Bulgaria Nordică. Așà în cursul anului 1881 Aromânii erau mai mulți decât Aromânii din întreaga Bulgarie pentru anul 1910. Insist asupra acestui fapt numai ca să se înțeleagă că în acest recensământ mulți dintre Sărăcăceani au fost înscriși ca Aromâni, iar nicidecum că unii din ei au fost grecizați în Bulgaria. De 100 de ani încoace și unii și ceilalți au rămas în Bulgaria, cu limba, obiceiurile și portul lor, fără ca să se schimbe ceva. Singuri Sărăcăceanii sunt până la 2000 familii și această cifră e cu atât mai exactă, când știm cu câtă neîncredere privesc recensămintele oficiale și cum ascund numărul copiilor, și mai ales pe al băieților, de frica unei obligațiuni militare.

După port, Sărăcăceanii se deosebesc de Aromâni. Portul bărbătesc la Sărăcăceani se compune din următoarele părți: cămașă cu broderie, numită singuni

[1]) Pertooden estia 1891 6 49—52.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

(dulămă), de lână albă, lungă ca șuba de aba, geamadan — vesta bărbătească, brâu roșu, brâu de piele, ciorapi, cioareci și opinci, iar portul femeiesc se compune din o cămașă brodată, mănuși colorate, șorț brodat, fustă, chimir, geamadan-vestă femeiască, ciorapi colorați, patunes-călcâe, epanofori — o haină-capot. Materialul pentru îmbrăcăminte e din producția casnică.

Sărăcăcenii n'au biserica lor și nici preoți, și se duc pe la bisericile bulgare prin satele din apropiere, sau chiamă preoți bulgari la colibele lor. Sărbătoresc toate sărbătorile și obiceiurile ortodoxe. Foarte mult e răspândită *slava* fără sânge și cu sânge; fără sânge e în timpul secului. Deasemenea n'au școlile lor. Unii din ei știu să citească și să scrie grecește, dar foarte slab; se învață între ei fără învățător. In timpurile mai noui, mulți din copiii lor frequentează școlile din satele unde își petrec iarna. După cele spuse din partea unor învățători, acești copii ca elevi sunt atenți și cu o purtare bună și arată un bun succes.

Intre cântecele Sărăcăceanilor în primul loc stau cele haiducești, de unde aflăm memorii din trecutul vieții lor în Săracu. Se cântă victoriile lui Caraiscachi, care a luat parte la răscoala Grecilor lui Caciandoni, un voevod marcant din Pind pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea și la începutul al XIX-lea; lui Chițu (un voevod local necunoscut) armatalozilor (armatores) și haiducilor din regiunea Valtos; lui Veli Ghega (voevod albanez de sub comanda lui Ali Pașa) ș. a.

Cântecele de obiceiuri sunt mai puține. Deoarece am asistat la o nuntă sărăcăcenească am avut ocazie să ascult unele cântece de ale lor ce privesc felul lor de viață. Așà de exemplu: «noi de aci vom luà nevastă, iar satul vă rămâne vouă». De obiceiu fata, după ce se mărită, rar se întâlnește cu părinții ei. « Gol mă duc în străinitate, acolo sus pe munții înalți, acolo unde se duc privighetorile ». Interesant e cântecul lor: «Fetele s'au prins în horă ca să joace; în față joacă cele mai frumoase, la sfârșit brunetele, iar la mijloc joacă Sirmapola, joacă Sirma și Ovreica și Albaneza. Regele treceà mergând la vânătoare, oprește calul său ca să privească hora ». Ca cel mai vechiu cântec, cântat odinioară de Sărăcăceani la Săracu e următorul: « Să înflorească copacul și stejarul să umbrească ascunzătoarele haiducilor, să iasă Vlahii [1]) pe munți, să iasă și Armânilii». Când Sărăcăceanii vor să arate o anumită dragoste față de un oaspe al colibelor ei cântă următorul cântec: « *Eu am jurat soarelui, niciodată să nu cânt, dar acuma pentru prieteni voiu cântà, dar voiu începe un cântec jalnic și trist, să se deschidă inima mea întristată, ca să înveselesc prietenii și vechii mei frățiori* ».

Sărăcăceanii duc o viață foarte trudnică, modestă, morală și cumpătată. Vara își petrec viața pe munții înalți, iar iarna în localitățile calde împreună cu vitele (cai, berbeci, oi, capre). Viața lor e patriarhală sub comanda « *chihăelului* » care guvernează toate lucrurile și se numește cu termenul lor de *celingas* (din cuvântul celnic = cel care stă în frunte. El este un fel de președinte al cooperației saracaciene. Părintele are absolută putere asupra copiilor săi, își căsătorește fiul fără ca acest din urmă să-și cunoască viitoarea sa soție. In timpul zilei de nuntă, tânărul până în ultima oră înainte de cununie șade acoperit cu o batistă și ascultă în tăcere totul, fără să ià parte nici la cântece nici la horă.

In dansurile Sărăcăceanilor observăm trei influențe: grecească (sirto), albaneză

[1]) In Grecia în general păstorii se numesc Vlahi.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

(cu arme) și slavă (hora grea). Ca nuntași se duc înarmați, adesea trag cu armele, mai ales când mireasa pornește din casa părintească. Câteodată trag focuri de armă în timpul dansului.

In deosebi Sărăcăceanii duc o viață cu totul izolată evitând, pe cât posibil, contactul cu restul populației. Deaceea cultura nouă nu a exercitat nici o influență. Până la ce grad ajunge conservatismul lor, se vede din faptul, că ei încă urmează să numere orele pe turcește, considerând ca bază ora 12 la apusul soarelui. Femeile sunt foarte mult preocupate de grijile casnice, trebuind să mai ajute și bărbaților la îngrijirea vitelor. Viața Sărăcăceanilor de prin munți face pe bărbați și femei rezistenți și îndemânateci. Ei cred că boalele provin din cauza vântului rău (astios) și totdeauna poartă talismane care-i feresc de diferite boale. Sărăcăceanii cred că totul se întâmplă omului, așà cum i-a fost orânduit de cele trei mire (tris mirae) în a treia noapte după naștere; acestea fixează și timpul morții. In raport cu mirele plânsul cu « arădăpsire » (bocet) la cel mort se numește « mirologhia ». Necomunicativitatea și păzirea bănuitoare la Sărăcăceani le-am observat la călivele lor (în mereaua Alin Radoil ș. a.), când le propuneam să-mi spue vreun basm. Abià o sărăcăceancă a consimțit să-mi povestească un basm pentru Iani și Mara (frate și soră) care cuprinde elemente din cunoscutul basm clasic despre Fix și Ela. Presupun, că Sărăcăceanii știu și alte basme interesante din punct de vedere etnografic, dar eu nu am putut să aud vre-unul.

Din cele expuse mai sus reiese, că Sărăcăceanii numiți Caracaceani se deosebesc după limbă de înrudiții după origine *Vlasi* sau Aromâni numiți încă Cuțovlasi, sau Țințari, și grecizarea lor s'a făcut nu în timpul nouilor așezări de iarnă din Bulgaria sau Turcia, precum se credeà până acum, ci mult mai de timpuriu, înainte de a ieșì din patria lor Sâracu [1]).

COMUNA UZDIN

de Ana Subu

Comuna Uzdin e situată lângă drumul mare ce leagă Bečkerekul Mare cu orașul Panciova. La 2 km. depărtare de comună, mergeam adesea în grup, să ne trecem ziua, la « Șumă » un soiu de pădurice, cu frumoase luminișuri străbătute de Timiș, apă cristalină ce adesea ni-a răcorit frunțile înfierbântate.

Din punct de vedere topografic, comuna se prezintă regulată, cu străzi largi, lungi și drepte ca pe ață. Strămoșii Uzdinenților au venit din părțile vecine cetății Timișoarii, unde fuseseră angajați ca lucrători la zidirea ei și din alte comune ale provinciei Banatului Timișorean. Și așà urmașii lor se numesc Uzdinenți cu numele comunei de unde au venit. Din Gherteniș-Ghertinișanu, din Gherman-Ghermeneanțu, din Ghilad-Ghilezan, iar mulțimea de nume de familie « Țăran » arată că aceștia vin din « țară », adecă din Muntenia și Oltenia, cari și ei erau angajați la lucrarea cetății. Aceștia au fondat comuna Uzdin în locul, unde acuma e satul slovăcesc Pagina. Neavând izvoare de apă acolo la Pagina s'au mutat mai aproape către râul Timiș, ca să aibă apă destulă. Acest loc se numește « comuna bătrână » pe care au locuit-o până în anul 1800 când, din cauza revărsărilor apelor Timi-

[1]) In românește de *Vasile Christu*

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

şului, au părăsit-o, mutându-se ceva mai departe, adică în locul unde e acuma comuna. Mai întâiu şi-au făcut biserică pe care au terminat-o în anul 1801, după cum se vede din inscripţiile aflătoare la uşa bisericii. Inscripţia e făcută în limba sloveană în care se zice că: « Această biserică s'a făcut sub supravegherea Oberleichtmanului Trandafir, pentru preamărirea Dumnezeirii în trei feţe ». Biserica, zidită la 1801, a fost târnosită de protopresbiterul sârbesc de pe acele vremuri şi abià în anul 1911 a fost sfinţită de Arhiereul care actualmente este Patriarhul României. Preoţii comunei au fost la început, după toate probabilităţile, mai mult Sârbi, fiindcă numele lor se sfârşeşte în ici, vici: Nestolovici, Popovici, Dimitrievici. Biserica din comună e zidită din piatră masivă şi are avere 120 jugăre cadastrale ce aduc venit curat de 50—60 mii dinari. Arunc bisericesc credincioşii nu plătesc, deoarece biserica îşi are veniturile sale din cele 120 jugăre cadastrale. Numai pentru servicii bisericeşti făcute acasă plătesc credincioşii mici ştole preoţilor. In jurul acestei biserici terminată la 1801 şi-au aşezat casele, cari formează astăzi comuna noastră, ce constă din 1200 numere de case cu o populaţie curat românească, de religiune ortodoxă, numărând 5500 locuitori, cifră dată de recensământul făcut de autorităţile jugoslave. Casele sunt făcute din cărămidă arsă, destul de spaţioase, împodobite cu chilimuri româneşti în interior. In jurul casei e « avlia » (ograda) pietruită. Animalele sunt bine întreţinute în ştăloage. Tot în « avlie » sunt hambarul pentru porumb şi celelalte instalaţii pentru păsări. Toate sunt în stare foarte bună şi dau dovadă de spirit de gospodărie model. Pe lângă acestea se mai văd case zidite la întemeierea comunei: scunde, acoperite cu stuf cari nici de locuinţă pentru oameni, dar nici de ştăloage pentru vite nu corespund timpului de acuma.

Hotarul comunei e de 16.329 jugăre cadastrale, adică un teritoriu destul de mare.

Locuitorii se ocupă cu agricultura şi creşterea vitelor. Pământul arabil produce anual cam 320.000 kg. grâu, cantitate ce o ridică la valoarea unei comune productive mai ales că, pe lângă grâu se cultivă de către săteni porumbul şi cânepa, cea din urmă în cantitate mai mică. Cât priveşte legumele, femeile le cultivă singure prin grădinile de pe lângă casele lor ca: fasole, mazăre, ardei, cartofi.

Dintre vite, numărul cel mai mare îl formează oile din a căror lână ţes femeile pitoreştile chilimuri. Portul românesc şi l-au păstrat intact, deşi comunele vecine sunt locuite de alte neamuri, astfel femeile poartă vechile catrinţe ţesute în culori vii şi armonioase, presărate alocurea cu fluturi strălucitori. Nu mai vorbim de celebrele « oprege » uşoare şi fine.

Costumul bărbătesc: clăbăţul, cioarecii, obelile şi opincile; acestea din urmă au început să dispară.

Istorie comuna nu are, cum nu au nici celelalte comune. Anul trecut şi-au serbat jubileul existenţei lor de 100 ani, pentrucă toate sunt colonii, făcute de Austriaci pe locurile rămase pustii după retragerea Turcilor din Banatul Timişorean.

E de remarcat, că comunele din acest confiniu militar se numeau comuni grănicereşti. Uzdinul a fost pe teritoriul regimentului banato-sârbo-iliric şi stăteà sub conducerea unui căpitan care îşi aveà reşedinţa în comuna Uzdin. El erà conducătorul şi erà răspunzător pentru administraţia comunei. Locuitorii ca grăni-

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

ceri militari făceau servicii foarte grele dealungul Dunării, ca să împiedice contrabandele de pe teritoriul de sub dominația austriacă și să oprească ciuma pe care o aduceau soldații turci din Asia Mică. Ei formau cordonul cu celelalte comune laolaltă. Erà administrație militară comunală care aveà ajutor pe primarii și jurații comunei. In prezent formează o comună bisericească cu două parohii, ai cărei credincioși sunt în număr de 5500, cum am amintit mai sus, și aparțin eparhiei Caransebeșului și prin aceasta mitropoliei Sibiului.

Școală națională română n'a existat decât de pe la 1850, când s'au aranjat comunele. De ce naționalitate vor fi fost învățătorii la început, nu se poate ști. Astăzi școli în comună sunt, dar posturile sunt ocupate de 7 învățători sârbi și numai un învățător român. Copiii abià dacă știu să citească și să scrie cu litere latine, deoarece învățătorii sârbi le propun slova cirilică.

Sub regimul trecut școlile erau comunale, adică susținute de comune; acum sunt școli de Stat, însă învățătura se predă în limba slavă și nu există decât un luminător român. Ele se pot consideră ca pierdute pentru neamul românesc. Populația cunoșteà limba sârbească încă înainte de ocupația sârbească, fiindcă comunele înconjurătoare sunt în mare parte sârbești. Cu toate acestea locuitorii comunei Uzdin nu și-au părăsit portul românesc nici limba strămoșească.

ÎNSEMNĂRI:

Conferința dela Ancara. La Ancara s'a ținut o a doua conferință a Statelor balcanice pentru o apropiere între ele, la care a participat și România, al cărei ministru-președinte, d-l Nicolae Iorga, a fost proclamat, în absență, președinte de onoare.

Nădăjduim, că înțelegerea dintre Statele balcanice va regulà odată definitiv și spre mulțumirea noastră a tuturora, chestiunea minorității românești în acele State.

Ar fi de dorit!

* * *

Fârșeroții. Studiu linguistic asupra Românilor din Albania, de Th. Capidan. Extras din « Dacoromânia », VI. Cartea Românească, 1931.

D-l profesor Th. Capidan, făcând o călătorie în Peninsula Balcanică în vara anului 1928, s'a oprit o lună în Albania spre a cercetà graiul Românilor din aceà țară. Rezultatul cercetărilor sale ni-l dă sub titlul de mai sus în « Dacoromânia » VI și în Extras.

De călătoria d-sale prin Albania leagă interesante observații asupra Aromânilor din orașele și satele vizitate de d-sa. De observațiunile d-sale și de studiul linguistic, care urmează descrierei călătoriei, vor trebuì să țină seamă toți aceia pe cari îi interesează soarta Românilor din micul regat de pe Adriatica. Atât observațiunile cât și studiul sunt o dovadă vie, că d-l Capidan a văzut totul cu ochiul omului de știință, ferit de orice alte preocupări, de care nu s'au putut ferì atâția alții înaintea d-sale.

Nu înțeleg însă de ce d-sa, în capitolul « Românii și Albanezii », caută să micșoreze numărul Românilor, constatat a fi cu mult mai mare de către cercetătorii străini.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

Românii din Jugoslavia şi alegerile pentru Constituantă. La alegerile generale pentru Constituanta jugoslavă s'a ales un singur Român, d-l Nancin din Kovin, pe lista Uniunei naţionale.

Noi am fi dorit, să vedem în Constituanta jugoslavă un număr de Români proporţional cu numărul Românilor din Jugoslavia, aleşi în alegeri libere de către fraţii noştri din ţara vecină, căci nu putem crede, că alesul guvernului să fie un real reprezentant al lor. *m.*

GRAIUL ROMÂNESC (Le Langage roumain)
REVUE MENSUELLE DE LA SOCIÉTÉ „GRAIUL ROMÂNESC"
CINQUIÈME ANNÉE, No. 11—12 NOVEMBRE—DECEMBRE 1931

ÉTUDES LES ROUMAINS DE TCHÉCO-SLOVAQUIE

par A. M. Parvulesco

Par les traités de paix, qui ont suivi la guerre mondiale, la Theiss, — cours d'eau roumain jusqu'alors — dans le pays du Maramouresh est devenue la frontière séparant notre pays de la Tchéco-Slovaquie, contre l'évidence de l'histoire. C'est ainsi qu'une partie du pays de Dragosh Vodă a été enlevée au reste de notre pays, de sorte que la Theiss sépare aujourd'hui les frères des frères, dans le territoire appelé le « Maramouresh tchéco-slovaque », par la république, notre voisine et amie. Car du temps où les Hongrois étaient les maîtres du pays, le district du Maramouresh s'étendait au-delà de la Theiss, englobant ainsi tous les villages roumains, aujourd'hui en la possession des Tchéco-Slovaques.

On trouve dans le Maramouresh tchéco-slovaque plus de 14.000 Roumains, quoique la statistique tchèque de 1928 n'en accuse que 10.810; parmi les quatre villages où la majorité des habitants est formé par les Roumains, il y en a quelques-uns où leur nombre est réduit.

Ainsi dans le petit village de Slatina, — sis sur la rive droite de la Theiss, dans une position des plus pittoresques, ayant 5.000 habitants,— 2.012 seulement sont Roumains, le reste étant Juifs, Hongrois, Tchèques et Ruthènes.

Les Roumains y ont une belle église gréco-catholique et trois écoles primaires mixtes, installées dans de beaux édifices, avec neuf instituteurs roumains. La langue d'enseignement est le roumain, à côté de 6 heures de langue tchèque semaine.

Les Roumains s'occupent ici d'élevage, de transports et d'agriculture; ils sont les plus pauvres parmi les Roumains d'au-delà de la Theiss, n'ayant pas assez de terre.

Vient ensuite l'« Apsha-moyen », un village de près de 4.500 habitants, dont 4.000 Roumains. Ils y ont trois écoles primaires mixtes, avec trois instituteures roumains et un juif. Sur les collines environant le village s'étant établis beaucoup de Roumains, on y a ouvert encore 2—3 écoles. Ils ont aussi deux églises gréco-catholiques, dont celle qui est en bois date du 15-e siècle.

Biblioteca Judeţeană „Ioan N. Roman" Constanţa

Là aussi les Roumains s'occupent d'élevage et d'agriculture et ils sont assez riches.

Un autre de ces villages c'est « Apsha-inférieure » avec 7.000 habitants, dont 6.000 Roumains. Ainsi que l'« Apsha-moyen » il est sis sur l'Apshitza, affluent de la Theiss. Les Roumains habitants de ce village sont les plus riches parmi les Roumains de Tchéco-Slovaquie et ils s'appelent « nemeshi », c'est-à-dire « nobles ». Ils ont trois écoles primaires mixtes avec cinq instituteurs, — dont deux Roumains et trois Ruthènes, — et neuf écoles sur les collines environnantes.

Ils s'occupent d'élevage, d'agriculture et ils ont trois églises: deux gréco-catholiques et une église orthodoxe.

A quatre km. de Slatina, il y a encore le village « Biserica-Alba », ayant à peu près 2.100 habitants, dont 1.425 Roumains. Ils s'occupent d'agriculture et surtout de jardinage, ainsi que d'élevage. Ils ont deux instituteurs roumains et une bibliothèque.

Tous ces villages ont des bibliothèques données par l'administration « Casa Scoalelor » (« Maison des Écoles ») de Bucarest. On trouve encore des Roumains dans l'« Apsha-supérieure » et à Plaïoutz. Partout ailleurs, on ne reconnaît plus les Roumains dénationalisés que grâce à leur costume.

En comparaison avec les autres pays où nous avons des conationaux, nous pouvons dire que la Tchéco-Slovaquie les traite assez bien; avec un peu plus de bonne volonté, on pourroit supprimer les inconvénients dont les Roumains ont à souffrir.

Cela contribuerait à resserrer davantage les liens d'amitié qui unissent nos deux États.

A PROPOS DES SARACATSANS

par Vasile N. Christu

Nous ne possédons pas encore jusqu'à présent un ouvrage détaillé concernant tous les Roumains de Bulgarie. Les relations des voyageurs sont des plus vagues, et elles ont le caractère de simples notes de voyage.

Il existe en Bulgarie trois groupes de Roumains: les Roumains du Danube ou Timotchens, les Roumains Macédoniens et les Saracatsans ou Aroumains, pâtres grécisés, sur lesquels on a très peu d'informations.

Les opinions les plus diverses circulent à propos de leur origine. M. Iorga prétend que les Saracatsans sont des Illyres de par leur descendance. Cette assertion, sans preuves suffisantes à l'appui, ne saurait être acceptée.

Il reste donc établi que les Saracatsans ont la même origine que les Aroumains, mais que ceux-là ont été grécisés. En ce qui concerne l'époque de leur grécisation il existe aussi plusieurs opinions. Jireček prétend qu'ils l'auraient été durant les séjours d'hiver au milieu des populations; la plus plausible de toutes ces opinions c'est qu'ils étaient déjà grécisés au moment de leur cantonnement primitif à Siracou.

Ce problème des Saracatsans s'est éclairci grâce à l'étude de Carsten Höeg, publié sous le titre de: »*Les Saracatsans: une tribu nomade grecque*, — I, étude linguistique précédée d'une notice ethnographique. Cet ouvrage présente un grand intérêt

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

philologique: sa seconde partie renferme des textes et un dictionnaire technique. Une analyse détaillée de cet ouvrage a été faite par Peter Skok dans Glasnik de Skoplje 1928 et par M. Tache Papahagi dans « Graiu și Suflet » (1927). L'étude de Pericle Cilev a un caractère informatif, dont nous avons tiré des données précieuses concernant le groupe des Saracatsans de Bulgarie.

LES SARACATSANS DE BULGARIE

par Pericle Cilev

Les Saracatsans ou Caracatsans, comme on les désigne en Bulgarie, sont des pâtres, qui habitent pendant l'été les régions les plus élevées des montagnes de Bulgarie, tandis qu'à l'automne ils descendent dans les pâturages du dit pays et de Thrace, pour y passer l'hiver. Ils ont la même origine que les Aroumains, ils ne s'en distinguent que par le costume et par leur langue. Ily a cent ans, les Saracatsans sont venus de Siraco, aujourd'hui un simple village à la frontière de la Grèce et de l'Épire; mais déjà avant d'émigrer en Bulgarie ils avaient adopté la langue grecque comme langue maternelle. C'était au moment des persécutions d'Ali-Pacha, qui les avait obligés à chercher un refuge dans la partie méridionale de la Macédoine, en Bulgarie et en Serbie.

Plusieurs de leurs chansons ont gardé le souvenir des événements de l'époque de l'émigration. Il est très difficile de fixer le nombre des Saracatsans en Bulgarie, car ils sont souvent confondus avec leurs frères, les Aroumains. Ce qui est sûr, c'est que les premiers ne dépassent pas 5000. Ils sont conservateurs et mènent une vie patriarcale sous la direction d'un tschelnik, qui exerce les attributions d'un chef. Ils sont ortodoxes, mais n'ayant ni une église propre, ni curé, ils fréquentent les églises bulgares. En général ils sont dépourvus d'instruction; il y en a très peu qui sache lire et écrire le grec. Leurs enfants vont à l'école bulgare.

LE VILLAGE UZDIN

par Ana Subu

Le beau village d'Uzdin du Banat yougoslave, aux rues larges, longues et droites, est situé à proximité de la route qui relie le Grand-Bečkerek à la ville de Panciova. Il a été fondé sur l'emplacement où est située aujourd'hui le village slovaque de Pagina, par des ouvriers des environs de Temishoara et d'autres centres du Banat temishan, — ainsi que par des habitants venus de Munténie et de l'Olténie. Bon nombre de noms patronimiques prouve cette assertion: on retrouve dans leur composition soit le nom du village d'origine, soit celui de « paysan », recte de Munténie ou d'Olténie.

Manquant d'eau à Pagina, ils ont déménagé, s'établissant plus près du fleuve Timish; à cause des inondations de ce dernier, en 1800 ils sont allés s'établir un peu plus loin.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

C'est l'église qui est leur monument le plus ancien: elle a été bâtie en 1801 et livrée au culte la même année, après avoir été bénie par le protopope serbe de l'époque. En 1911 elle a été de nouveau bénie par un archevéque roumain, actuellement patriarche de la Roumanie.

C'est autour de l'église que les Uzdinetzi ont bâti leurs maisons, il y en a 1200, habitées par une population purement roumaine et orthodoxe de 5400 habitants. Ils s'occupent d'agriculture et d'élevage.

Le village d'Uzdin était l'un des centres de *grăniceri* chargé d'enrayer les contrebandes sur le Danube, ainsi que d'empêcher les soldats turcs de l'Asie Mineure de propager la peste au-delà du fleuve.

Point d'école nationale jusqu'en 1850. Ils ont une aujourd'hui, avec sept instituteurs enseignants serbes et un seul roumain. Les enfants peuvent à peine lire et tracer les caractères latins; ils apprennent la langue slave et les lettres cyrilliques. Malgré tout, les habitants d'Uzdin n'ont pas quitté leur costume traditionnel, ils n'ont pas oublié leur langue maternelle, et ils ont gardé les coutumes si caractéristiques se rapportant aux fêtes et aux festins.

NOTES:

La conférence d'Ankara. En vue d'un rapprochement, une seconde conférence a réuni les États balkaniques à Ankara, à laquelle la Roumanie a pris aussi part; notre ministre président du conseil, M. N. Iorga, a été proclamé le président d'honneur de la conférence, quoique absent.

Nous espérons que le rapprochement des États balkaniques entraînera à sa suite le règlement définitif de la question des minorités roumaines dans ces différents États.

Ce serait à souhaiter pour notre contentement à tous.

* * *

Les Fârşerotii. Étude linguistique sur les Roumains d'Albanie, par Th. Capidan.

Ayant entrepris un voyage dans la Péninsule des Balkans, pendant l'été de 1928, M. le professeur Th. Capidan s'est arrété pendant un mois en Albanie, pour étudier la langue des Roumains habitant ce pays. Les résultats de ces investigations se trouvent publiés dans l'ouvrage mentionné ci-dissus dans *Dacoromania IV* et dans un *extrait.*

C'est un ouvrage qui dépasse par sa valeur tous les travaux similaires déjà parus, tant par les observations faites au cours de son voyage en Albanie, par M. Capidan, que par l'étude linguistique qui les accompagne. Tout ce qu'il rencontre, il l'examine d'une manière objective de l'oeil impartial d'un savant.

* * *

Les Roumains de Yougo-Slavie et les élections pour la Constituante. À la suite des élections générales pour la Constituante yougo-slave, un seul Roumain, M. Nancin de Kovin, a été proclamé élu; il s'était présenté sur la liste de « l'Union nationale ». Nous aurions souhaité voir siéger à la Constituante yougo-slave un nombre de dé-

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

putés roumains, proportionnel au nombre des Roumains de Yougo-Slavie, élus librement par nos frères du pays voisin ; car il nous est impossible de croire que celui qui a été élu par les soins du gouvernement, représentera réellement les intérêts de nos frères roumains. *m.*

GRAIUL ROMÂNESC (La Favella Rumena)
RIVISTA MENSILE DELLA SOCIETA „GRAIUL ROMÂNESC"
ANNO V, No. 11—12 NOVEMBRE—DECEMRRE 1931

STUDI

I RUMENI DI CEHOSLOVACIA

di A. M. Pârvulescu

In seguito ai trattati di pace di dopo la guerra mondiale, il fiume Tisa, il quale nel Maramures era un'aqua rumena, divento confine tra la nostra terra e la Ceho-Slovacia, vendicando la verita storica. In fatti una parte della terra di Dragoş Vodă fu slegata della terra madre cosi che qui Tisa divide fratello da frattelo, formando nella Republica amica la parte cosi chiamata il Maramureş Ceho-Slovacco.

In tempo della dominazione magiara la provincia Maramureş si stendeva oltre Tisa, riadunando in un solo posto anche i paesi rumeni della Ceho-Slovacia.

Si trovano nel Maramures Ceho-Slovacco nei quatro paesi con magiorità rumena e in qualc'uni, dove i Rumeni sono in piccolo nummero, oltre quattordici mila Rumeni, con tutto ciò che lo statistico ceho del 1928 trovò non solo che 10.810.

Prima di tutto abbiamo il paesetto Slatina, sulla parte destra del Tisa in una posizione molto pittoresca, con 5000 abbitanti, tra i quali 2012 veri Rumeni, e il resto Ebrei, Ungheresi, Cehi e Ruteni.

I Rumeni hanno una bella chiesa greco-cattolica e tre scuole elementari con belli locali e con nove maestri di scuola rumeni. La lingua di base e la rumena, con 6 ore di lingua ceha alla settimana.

I Rumeni qui si occupano con l'allevamento del bestiame, caretteria e l'agricoltura e sono i piu poveri Rumeni di oltre Tisa, perche non hanno terre sufficienti.

Abbiamo poi Apscia del mezzo, comune con approssimativo 4500 abbitanti tra i quali 4000 Rumeni. I Rumeni hanno tre scuole elementari con tre maestri rumeni e un ebreo. Dintorno alle colline del comune trovandosi molti Rumeni, riaprirono oltre 2—3 scuole. Hanno anche 2 chiese greco-cattoliche tra le quali quella di legname data dal 15-mo secolo. Si occupano con l'allevamento del bestiame e con l'agricoltura e sono abbastanza ricchi.

Un'altro comune é Apscia di giu, con 7000 abbianti, tra i quali 6000 rumeni. Come pure Apscia del mezzo e messa anche questa sul Apsciza, un affluente del Tisa. Gli abbitanti rumeni di questo comune sono i piu ricchi dei Rumeni della Ceho-Slovacia e gli dicono «nemeshi» cioé nobili. Hanno tre scuole elementarie con 5 maestri, tra i quali 2 rumeni e 3 ruteni, e nove scuole sulle colline dei dintorni.

Si occupano con l'allevamento del bestiame e con l'agricoltura e hanno 3 chiese, due greco-cattoliche e una ortodossa.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

Ce poi ancora il comune Chiesa Bianca, che dista 4 km. da Slatina con approssimativo 2100 abbitanti tra i quali 1425 Rumeni. Si occupano con l'agricoltura e in special modo con i giardini. Hanno 2 maestri rumeni e una biblioteca. Tutte queste comuni hanno biblioteche donate della Casa delle Scuole di Bucarest.

Ci sono ancora Rumeni ad Apscia di su e a Plaiuz. In altre parti i Rumeni con la nazionalità persa si conoscono solo dai costumi.

Con tutto ciò di fronte a gli stati, nei quale abbiamo fratelli, pottiamo dire, che la Ceho-Slovacia gli tratta abbastanza bene, e con maggior buona volontà si potrebbero riparare delle mancanze, con le quali hanno ancora da combattere i Rumeni.

Anche questo avrebbe un contributo in piu nel stringere le relazioni tra i due stati amici.

RIGUARDO DI SARACACENI

di Vasile N. Christu

Fin'ora non abbiamo nessun lavoro preciso riguardando tutti i Rumeni di Bulgaria. Le novità che ci danno i viaggiatori sono più tosto vaghe è hanno un carattere di semplici annotazzioni.

In Bulgaria abbiamo trei gruppi di Rumeni: Rumeni del Danubio o pure Timoceni, Rumeni della Macedonia e Saracaciani o Arumeni pastori grecisati, dei quali si sa molto poco.

A riguardo i Saracaceni si sentono più variate pareri in cio che riguarda la loro origine. Il Sig. Iorga sostiene la loro origine ellenica. Questa presunzione non e fondata con prove di conviczione e non si possono acettare. Resta che i Saracaceni sono di origine Aromeni, anzi grecisati. Riguardo la grecisazione esistono molte pareri. Jireček sostiene che si siano grecisati al lor ritorno del inverno, anzi la più buona parere che siano venuti grecisati prima nei loro cambiamenti primitivi ciò in Siraco.

Con lo studio di Carsten Höeg si chiarifica questo problema dei Saracaceni. Il lavoro presenta un grande interesse filologico è a il titolo: « *I Saracaceni: una tribu nomade greca*, I. Studio linguistico preceduto di una noti ethenografica » poi la II-a parte a un testo e dizionario tecnico. Un'analisi minutamente è fatta da Pietro Skok in « Glasnik » di Skoplje 1928 e del Sig. Tache Papahagi in « Graiu şi Suflet » (1927).

Lo studio di Pericle Cilev a un carattere informativo da dove triamo notizie preziosi riguardo il gruppo dei Saracaceni bulgheresi.

SARACACENI DI BULGARIA

di Pericle Cilev

I Saracaceni o Caracaceni, così chiamati in Bulgaria, sono pastori, i quali l'estate abbitano nelle parti piu alte delle montagne di Bulgaria, e nell'autumno scendono nei campi di Bulgaria e Tracia, dove rimangono oltre l'inverno. Loro

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

hanno lo stesso origine come gli Aromeni, ma diferono nei costumi e il linguaggio. Loro sono venuti 100 anni fa dal Siraco, il quale ora non e che un semplice paesetto al confine tra la Grecia e Epir.

Prima di emigrare, loro adattavano la lingua greca come lingua materna. Questo era nel tempo delle persecuzioni di Ali Pascia, il quale gli aveva forzati di trovare rifuggio nelle parti bassi della Macedonia, in Bulgaria e in Serbia.

Grande parte delle loro canzoni ricordano questi avvenimenti del tempo dell emigrazione. E molto difficile stabbilire il loro nummero in Bulgaria e molte volte si confondano con loro fratelli Aromeni, ma e sicuro che il loro nummero non oltrepassa i 5000. Loro sono conservatori, passano una vità patriarcale, e sono sotto il comando di un celnic, il quale fa la funzione di conduttore. Loro sono ortodossi, ma non hanno ne chiese ne preti, per questo frequentono le chiese bulgare. Generalmente non hanno coltura e pochi di loro sanno scrivere e leggere il greco. I loro figli frequentano le scuole bulgare.

IL COMUNE UZDIN

di Ana Subu

Il bel comune Uzdin del Banato Iugoslavo, con vie larghe, lunghe e dritte, e situato vicino alla strada che lega il Grande Beĭkerek con la città Panciova. Ebbe nascita sul posto ove oggi e il vilaggio sloveno Pagina, di lavoratori dei paesi di Timiscioara e di altri comuni del Banato Temisciano, della Muntenia e della Oltenia, ciò dimostrano diversi cognomi di famiglie, che hanno alla base il nome del comune di origine o di «contadino» cioè della Muntenia e Oltenia. Non avendo acqua a Pagina si cambiarono piu vicino del fiume Timiş. Nel 1800 per cauza di inondazioni causati dalle acque del Timiş si son cambiati un po piu lontano.

La construzione la piu vecchia e la chiesa: fu construita nel 1801 e santificata nell'estesso anno dal arciprete serbo di quei tempi e santificata di nuovo nel 1911 dal arcivescovo rumeno, attuale patriarha di Romania.

Nei dintorni sono 1200 case con una popolazione vera rumena, ortodossa, di 5400 abbitanti.

Gli abbitanti si occupano con l'agricoltura, e l'alevamento dei bestiami.

Il comune Uzdin fa parte dalle comune di frontiera, avendo da impedire i contrabandi di oltre Danubio, e la pesta, portata da soldati turchi dall'Asia minore. Scuola nazionale non ebbero che dal 1850.

Oggi hanno scuola con sette maestri serbi e uno rumeno. I bambini appena sanno leggere e scrivere le lettere latine, loro studiano la lingua slava e le lettere čirilice. Con tutto ciò gli abbitanti del comune Uzdin non cambiarono costume, non dimenticarono la lingua antenata e non perdettero le caratteristiche abbitudini dalle diferenti feste.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

APPUNTI:

La Conferenza di Ancara. Ad Ancara si e tenuta una seconda conferenza dei Stati Balcanici per un piu grand'accordo tra loro, alla quale partecipò anche la Rumenia, di quale primo ministro-presidente, Sig. Nicola Iorga, fu proclamato in mancanza, presidente d'onore.

Speriamo che l'accordo tra i Stati Balcanici dovra regolare una volta per sempre, per contenteza nostra e di tutti, la questione minoritaria rumena in questi Stati.

Sarebbe desiderato!

* * *

I Farscierotti. Studio linguistico a riguardo i Romeni albanesi di Th. Capidan.

Il Sig. Proffesore Capidan facendo un viaggio nella Penisola Balcanica nella staggione dell'anno 1928 si e fermato un mese in Albania per studiare il parlare rumeno di quel paese. Il risultato suo ce lo rapresenta sotto il titolo sopra indicato nella « Dacoromânia » VI-a e nel Estratto.

E un lavoro che passa nel merito tute quelle similari anteriori, tanto nelle osservazioni che le fa in combinazione col viaggio suo per l'Albania, quanto anche nello studio linguistico. Sua Signoria vede ed esamina tutto con l'occhio di scienza obbiettiva.

* * *

I Rumeni di Jugo-Slavia e le elezioni per la Costituante. Alle elezioni generale per la Costituante jugo-slava fu eletto un solo rumeno, il Signor Nancin di Kovin, sulla lista dell'Unione nazionale. Noi voleremo vedere nella Costituante jugo-slava un numero di Rumeni proporzionale col numero dei rumeni di Jugo-Slavia, eletti nelle elezioni libere dai fratelli nostri della terra vicina, perche non potiamo credere, che l'eletto del Governo sia un reale representante loro. *m.*

GRAIUL ROMÂNESC (Das rumänische wort)

MONATSSCHRIFT DES KULTURVEREINS „GRAIUL ROMÂNESC"

V. JAHRGANG, Nr. 11—12 NOVEMBER—DEZEMBER 1931

AUFSÄTZE

DIE RUMÄNIEN IN DER TSCHECHOSLOVAKEI

von M. A. Pârvulescu

Nach dem Weltkriege ist die Tissa, die in Maramuresch ein rumänischer Fluss war, trotz aller geschichtlicher Überlieferung infolge der Friedensverträge zur Grenze zwischen der Tschechoslovakei und unserem Lande geworden.

So ist ein Teil des einstmals Dragosch-Voda gehörigen Landes vom Heimatlande getrennt worden und bildet in der nachbarlichen Republik das tschecho-

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

slovakische Maramuresch genannte Gebiet. Unter der ungarischen Herrschaft dehnte sich der Bezirk Maramuresch bis jenseits der Tissa aus und umfasste die heute zur Tschechoslovakei gehörigen rumänischen Dörfer.

Ausser den vier Gemeinden, in denen die rumänische Bevölkerung überwiegt, gibt es andere, in denen wir die Rumänen in geringerer Zahl vertreten finden. Es gibt im tschechoslovakischen Maramuresch über 14.000 Rumänen, obgleich die tschechische Statistik aus dem Jahre 1928 nur 10.810 aufwies.

In dem malerisch auf dem rechten Ufer der Tissa gelegenen Städtchen Slatina sind von den 5000 Bewohnern 2012 Rumänen und die anderen Juden, Ungarn, Tschechen und Rutenen.

Die Rumänen besitzen dort eine schöne griechisch-katholische Kirche und vier Volksschulen, die in schönen Gebäuden untergebracht sind, mit neun rumänischen Lehrern. Die Unterrichtssprache ist das Rumänische, doch wird wöchentlich 6 Stunden tschechisch gelehrt. Sie beschäftigen sich mit Ackerbau und Viehzucht und sind die ärmsten der jenseits der Tissa wohnenden Rumänen, denn sie haben nicht genügend Ackerland.

Mittelapscha ist eine Gemeinde von fast 4500 Einwohnern, von denen 4000 Rumänen sind. Die drei gemischten Volksschulen haben drei rumänische und einen jüdischen Lehrer. Da auf den Hügeln der Umgegend viele Rumänen wohnen, sind noch 2 oder 3 Schulen gegründet worden. Von den beiden griechisch-katholischen Kirchen ist die eine aus Holz und stammt aus dem 15. Jahrhundert. Die Bevölkerung beschäftigt sich mit Ackerbau und Viehzucht und ist ziemlich wohlhabend.

Eine andere Gemeinde, Unterapscha, hat 7000 Bewohner, von denen 6000 Rumänen sind. Wie Mittelapscha, so liegt auch Unterapscha an der Apschitza, einem Nebenfluss der Tissa. Die Bewohner dieser Gemeinde gehören zu den wohlhabendsten der in der Tschechoslovakei lebenden Rumänen und nennen sich « Nemesch », d. h. Adlige. Sie haben 3 Volksschulen mit drei rumänischen und fünf rutenischen Lehrern, ausserdem gibt es im Hügelland der Umgebung noch neun Schulen. Sie haben zwei griechisch-katholische und eine orthodoxe Kirche.

Dann haben wir noch die Gemeinde Biserica-Albă, von deren 2100 Bewohnern 1425 Rumänen sind. Die Landwirtschaft bildet ihre Hauptbeschäftigung, besonders Gartenbau und Viehzucht. Sie haben 2 rumänische Lehrer und eine Bibliothek. Alle Bibliotheken dieser Gemeinden sind Schenkungen des Bukarester « Casa Şcoalelor ». Auch in Oberapscha und Plaiutz finden wir Rumänen. In anderen Gegenden sind sie nur noch durch die Nationaltracht erkenntlich.

Trotzdem wir bei einem Vergleich mit anderen Staaten nicht leugnen können, dass die Tschechslovakei unsere Brüder nicht schlecht behandelt, so könnten doch ein wenig gutenwillens viele der Schwierigkeiten, mit denen die Rumänen zu kämpfen haben, beseitigt werden und das würde nur dazu beitragen die freundschaftlichen Bande zwischen beiden Staaten zu befestigen.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

ÜBER DIE SARACACEANEN

von Vasile Christu

Vorläufig gibt es keine genaue Arbeit über alle Rumänen in Bulgarien. Die Nachrichten, welche uns Reisende mitbringen, sind zu unbestimmt und haben nur den Wert von Aufzeichnungen.

In Bulgarien existieren drei Gruppen von Rumänen: die an der Donau ansässigen Rumänen oder die Timocenen, die mazedonischen Rumänen und die Saracaceanen oder Arumänen, vergriechte Hirten, über die man sehr wenig weiss.

Über den Ursprung der Saracaceanen herrschen die verschiedensten Anschauungen. Herr Iorga behauptet, dass sie illyrischen Ursprungs seien, doch seine Behauptung stützt sich nicht auf überzeugende Beweise. Dagegen ist es sicherer, dass die Saracaceanen arumänischen Ursprungs sind. Über die Art ihrer Vergriechung gibt es verschiedene Ansichten. Jirecek behauptet, sie hätten sich in ihren Winterquar- tieren vergriecht, aber die beste Ansicht ist sicher die, dass sie schon in ihre ursprünglichen Wohnsitze, nach Siracu, vergriecht gekommen sind.

Die Arbeit des Herrn Carsten Hoëg löst dieses Problem der Saracaceanen. Die Arbeit, die den Titel: « *Les Saracatzans: une tribu nomade grecque*, I, Étude linguistique précédée d'une notice ethnographique » hat, ist vom philologischen Standpunkt aus sehr interessant; der zweite Teil bringt Texte und ein technisches Wörterbuch.

Die Arbeit des Herrn Pericle Cilev bringt wertvolle Informationen über die Gruppe der in Bulgarien lebenden Saracaceanen.

DIE SARCACEANEN IN BULGARIEN

von Pericle Cilev

Die Saracaceanen oder Caracaceanen, wie sie in Bulgarien heissen, sind Hirten, die im Sommer auf den Höhen der bulgarischen Berge wohnen, im Herbst aber in die Ebenen von Bulgarien und Tracien niedersteigen, wo sie den Winter über bleiben. Trotzdem sie den gleichen Ursprung haben wie die Arumänen, weichen sie in Tracht und Sprache von ihnen ab. Vor hundert Jahren sind sie aus Siraco, das heute nur noch ein kleines Dorf an der Grenze zwischen Griechenland und Epir ist, eingewandert. Vor der Auswanderung hatten sie die griechische Sprache als Muttersprache adoptiert. Das war zur Zeit der Verfolgungen durch Ali Pascha, welche sie zwangen im südlichen Teile Mazedoniens, in Bulgarien und in Serbien Zuflucht zu suchen.

Viele ihrer Lieder weisen noch Nachklänge jener Auswandererzeit auf. Ihre Zahl in Bulgarien festzustellen ist sehr schwer, da sie oft mit ihren arumänischen Brüdern verwechselt werden; es ist aber sicher, dass ihre Anzahl 5000 nicht übersteigt. Sie sind konservativ, führen ein patriarchalisches Leben und unterstehen einem Celnic, der das Amt des Führers erfüllt. Sie sind orthodoxe, haben aber weder Kirchen noch Priester, so dass sie gezwungen sind die bulgarischen Kirchen zu besuchen. Im Allgemeinen haben sie keine Kultur und nur wenige unter ihnen können griechisch lesen und schreiben. Ihre Kinder besuchen bulgarische Schulen.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

DIE GEMEINDE UZDIN

von Ana Subu

Die schöne Gemeinde Uzdin im Jugoslavischen Banat, mit ihren breiten, langen und geraden Strassen, liegt an dem Wege, der Gross-Bečkerek mit der Stadt Panciova verbindet. Sie ist von Arbeitern aus der Gegend von Temischoara, aus anderen Gemeinden des Banats, aus Muntenien und aus Oltenien, wie die zahlreichen Familiennamen, die den Namen der Heimatsgemeinde oder des Landes — Muntenien oder Oltenien — als Grundlage haben, beweisen, an der Stelle gegründet worden, wo sich heute das slawische Dorf Pagina befindet. Da es in Pagina kein Wasser gab, sind sie näher an den Fluss Timisch gezogen.

Um 1800 liessen die Überschwemmungen des Timisch sie ihre Wohnsitze etwas weiter entfernt aufschlagen.

Die Kirche ist das älteste Gebäude: sie wurde im Jahre 1801 erbaut und in demselben Jahre von dem damaligen serbischen Erzpriester geheiligt. Sie ist von dem gegenwärtigen Patriarchen Rumäniens 1911 nochmals geheiligt worden.

Um sie herum liegen die Häuser der Bewohner von Uzdin. Die ungefähr 1200 Häuser mit ihren 5400 Bewohnern umfassen eine rein rumänisch-orthodoxe Bevölkerung, die sich mit Ackerbau und Viehzucht beschäftigt.

Die Gemeinde Uzdin gehört zu den Grenzgemeinden, welche den Schmuggel über die Donau und die Einschleppung der Pest, die türkische Soldaten aus Kleinasien mitbrachten, verhindern sollten.

Eine nationale Schule haben sie nur von 1840 an gehabt. Heute haben sie eine Schule mit sieben serbischen und einem rumänischen Lehrer. Die Kinder können die lateinischen Buchstaben nur schlecht lesen und schreiben, da sie die slavische Sprache lernen und mit kyrillischen Buchstaben schreiben. Trotzdem haben die Bewohner der Gemeinde Uzdin ihre Nationaltracht beibehalten, die Sprache ihrer Vorfahren nicht vergessen und die charakteristischen Bräuche an den verschiedenen Fest- und Feiertagen nicht abgestreift.

BEMERKUNGEN:

Der Kongress in Ankara. In Ankara ist der zweite Kongress für eine Annäherung der Balkanstaaten untereinander abgehalten worden. Auch Rumänien hat daran teilgenommen und sein Ministerpräsident, Herr Nicolae Iorga, ist, trotzdem er nicht zugegen war, zum Ehrenpräsidenten gewählt worden.

Wir hoffen, dass das gute Einvernehmen zwischen den Balkanstaaten dazu beitragen wird, die Frage der rumänischen Minderheiten in jenen Staaten endgültig und zur Zufriedenheit aller zu lösen. Es wäre zu wünschen!

* * *

Fârşeroţii. Linguistische Studie über die Rumänen in Albanien von Th. Capidan.

Auf einer Reise durch die Balkanhalbinsel ist Herr Prof. Capidan im Sommer 1928 einen Monat in Albanien geblieben, um die Sprache der Rumänen jenes

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța

Landes zu studieren. Das Resultat seiner Untersuchungen veröffentlicht er unter obigem Titel in « Dacoromânia » VI und in einem Auszug.

Diese Arbeit übertrifft alle ähnlichen, bisher erschienenen, Arbeiten einmal in Bezug auf die Betrachtungen, die er während seiner Reise durch Albanien macht, und besonders in Bezug auf das sprachliche Studium. Er sieht und studiert alles objektiv wie ein echter Wissenschaftler.

* * *

Die Rumänen in Yugoslavien und die Wahlen für die Constituanta. Bei den allgemeinen Wahlen für die Yugoslavische Constituanta ist auf der Liste der nationalen Vereinigung ein einziger Rumäne gewählt worden, Herr Nancin aus Kovin.

Wir hätten gewünscht, eine den in Yugoslavien ansässigen Rumänen entsprechende Zahl von rumänischen Abgeordneten in der Yugoslavischen Constituanta zu sehen, die durch freie Wahl unserer Brüder im Nachbarstaate gewählt wurden; denn wir können kaum glauben, dass der von der Regierung Gewählte ihr wirklicher Vertreter sei.

m.

GRAIUL ROMÂNESC (The Roumanian Speech)
MONTHLY REVIEW OF THE CULTURAL SOCIETY „GRAIUL ROMÂNESC"
VOL. V, No. 11—12 NOVEMBER—DECEMBER 1931

STUDIES THE RUMANIANS FROM CHECKO-SLOVAKIA

by A. M. Pârvulescu

Owing to the peace-treaties after the great war, Tisa, which in the Maramures Province was a Rumanian river, became the frontier line between our country and Checko-Slovakia, in spite of historical facts. Thus, a part of Dragoş Voda's contry was taken away from the mother-country, so that the river Tisa is separating here brothers from brothers forming in the freindly republic of the Checks the territory called the Checko-Slovak Maramures. During the Hungarian rule the district of Maramures extended on the other side of Tisa, holding together also the Rumanian villages from Checko-Slovakia.

There are in the Checko-Slovak Maramures four villages where the majority is formed by the Rumanian population, and a few others where the Rumanians are less numerous; all these number over fourteen thousand Rumanians, though the Checko-Slovak statistics have found only 10.810.

There is first the little borough called Slatina, situated on the right bank of Tisa in a very picturesque position, with 5000 inhabitants, out of whom 2012 Rumanians, and the rest are Jews, Hungarians, Checks and Ruthenes.

The Rumanians have a beautiful greeko-catholic church and three mixed primary schools with nice buildings and nine Rumanian teachers. The school-language is Rumanian, with six hours of Check language per week.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

The occupation of these Rumanians is cattle-breeding, conveyance of goods and agriculture and they are the poorest of all the Rumanians on the other side of Tisa, because they have no sufficient land.

Then, there is the Middle-Apsha, a village with almost 4.500 inhabitants, out of which 4000 Rumanians. The Rumanians have three mixed primary schools with three Rumanian teachers and one Jew. On the hills round the village, being many Rumanians, there have also been opened 2—3 schools. They have two greeko-catholic churches, of which the one built of wood dates as far back as 15-th century. Their occupation is cattle-breeding and agriculture and they are fairly rich.

Another village is Lower-Apsha with 7000 inhabitants of whom 6000 Rumanians. Like Middle Apsha it is situated on Apshiţa, a tributary of Tisa. The Rumanians of this village are the richest of all the Rumanians from Cecko-Slovakia, and they call themseveles « nemeshi » that is nobles. They have three primary mixed schools with 5 teachers, of whom 2 are Rumanians and 3 Ruthenes, and nine schools on the neighbouring hills. Their occupation is cattle-breeding and agriculture and they have 3 churches: 2 greeko-catholic and one is orthodox.

Then, there is the village Biserica-Alba, 4 km. distance from Slatina, with about 2100 inhabitants, of whom 1425 Rumanians. Their occupation is agriculture, especially gardening, and cattle-breeding. They have 2 Rumanian teachers and a library. All these villages have got libraries given them by the Casa Şcoalelor (Schools' House) from Bucarest.

There are also Rumanians in Upper Apsha and Plăiutzi. The denationalized Rumanians from other parts are known only after their dress.

Although we can say that Cecko-Slovakia, in comparison with other states where we also have brothers, treats them fairly well, yet with a greater good-will, many of the present deficiencies could be completed. And this no doubt would greatly contribute to the fastening of relations between the two friendly States.

ABOUT SARACACEANI

by Vasile Christu

So far, we have no detailed work with regard to all the Rumanians from Bulgaria. The news we receive from travellers are very vague and they are nothing more but simple notes.

In Bulgaria there are three groups of Rumanians: the Danubian Rumanians, called also Timoceni, the Macedonian Rumanians and Săracăceani or Grecianised Rumanian shepherds about whom we know but very little.

All sorts of opinions circulate about the origin of these Sărăcaceani. Mr. Iorga says, that they are of an Iliric origin: but this supposition is not founded on convincing proofs and thus, it cannot be accepted. It remains that the Sărăcaceani are of Rumanian origin, but they have been Grecianised. There are several oppinions about their Grecianisation. Jireček says that they suffered this process of grecianization in their winter settlements, but the best oppinion is that, they have come allready Grecianised in their first settlements, that is at Siracu.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

The study of Carsten Hoëg brings light to the problem of Sărcăceani. This work is of great philological interest, and bears the title: « *Les Saracatzans: une tribe nomade grecque*, I. Étude linguistique précédée d'une notice ethnographique »; in the second part there are texts and a technical dictionary. A detailed analysis made by Petre Skok in « Glasnik » from Skoplјé, and by Mr. Tache Papahagi in « Grai și Suflet » 1927.

The work of Pericle Cilev has an informative character where we can find precious news about the group of Sărăcaceani from Bulgaria.

THE SĂRĂCĂCEANI FROM BULGARIE

by Pericle Cilev

The Sărăcaceani or Caracaceani as they are called in Bulgaria are shepherds, who live, in summer, on the highest parts of the mountains of Bulgaria, and who come down in the plains of Bulgaria and Thrace in autumn, remaining here over the winter. They are of the same origin, like the Rumanians, the only difference being their dress and language. They have come Siracu a hundred years, which is now only a village at the boundary between Greece and Epir. Before their emigration they had adopted the Greek language as their mother tongue. This was during the persecutions of Ali Pasha, who forced them to seek refuge in the lower parts of Macedonia, in Bulgaria and Serbia.

Manny of their songs relate the events of their emigration times. It's very difficult to know their number in Bulgaria, and they are often confunded with their brothers, the Rumanians; but it is almost certain that their number is no greater than 5000. They are conservative as regards their habets, they live a patriarchal life and are under the leadership of a celnic who is their chief. Their religion is greco-orthodox, but have no churches, nor priests, and for this reason they go to the Bulgarian churches. As a rule they have no culture, very few of them know to read and write Greek. Their children go to the Bulgarian schools.

THE VILLAGE UZDIN

by Ana Subu

The beautiful village Uzdin from the Jugo-Slav Banat with broad, long and straight streets is situated along the road that links Great Bečkerek with Panciova. It has been founded on the place where to-day is the Slovak village Pagina, by the workers from the neighbourhood of Timishoara, from other villages from Banat Temisana and, also from Muntenia and Oltenia: this is proved by the numerous family names, which have at their origin the names of their original village or by the name of « ţăran » that is from the mother country — Muntenia or Oltenia. Having no water at Pagina, they moved nearer the river Timis. In 1800 on account of the floods they moved a little farther.

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman" Constanța

The church is the oldest building: it was made in 1801 and consacrated in the same year by the Serbian dean of that time, and consacrated again in 1911 by a Rumanian bishop, the present Patriarch of Rumania.

The villagers of Uzdin have built their houses round the church. There are about 1200 houses with a purely Rumanian, orthodox population of 5400 inhabitans. Their occupation is agriculture and cattle breeding.

The village Uzdin is one of the frontier villages, whose duty was to prevent smuggling from over the Danube, as well as the pest, which could be brought by the Turkish soldiers from Asia Minor.

Their national school dates from 1850. To-day they have a school with seven Serbian teachers and only one of them Rumanian. The children hardly know to write and read the latin characters, they learn the Slavonia language and the cyrilic letters. In spite of all this the villagers of Uzdin do still wear their national dress, speak their ancestral language and have not rejected their peculiar customs which they observe during their several holidays and festivals.

NOTES:

The conference from Ancara. At Ancara took place the second conference of the Balkan States for a closer cooperation among themselves, at which Rumania too has taken part, whose prime minister, Mr. Niculae Iorga, was proclaimed in his abscence, honorary president.

We hope, that the understanding amongst the Balkan States will solve, once for all, and for the satisfaction of all, the question of the Rumanian minorities in those States.

It is to be desired!

* * *

Fârserotzi. A linguistic study about the Rumanians from Albania by Th. Capidan.

Professor Th. Capidan, during his travels in the Balkan Peninsula, in the summer of 1928, stopped for a month in Albania, in order to study the language of the Rumanians from that country. The result of his study is given under the title quoted above in «Dacoromânia» VI.

His work surpasses in merit all the previous similar works both, in the observations made in connexion with his travel through Albania und in his linguistic studies. He sees and examines everything with the objective eye of a scholar.

* * *

The Rumanians from Jugo-Slavia and the elections for Parliament. With the occasion of the elections for Parliament, only one Rumanian member was chosen on the list of the national union, in the person of Mr. Nancin from Kovin. We would have wished to see in the Jugo-Slavian Parliament a number of Rumanian members in proportion with the number of the Rumanians from Jugo-Slavia, chosen, in free elections, by our brothers from the neighbouring country, because we cannot believe that the governmental member is a real representative of the Rumanians.

---

m.

Biblioteca Mun. Constanța

Biblioteca Județeană „Ioan N. Roman” Constanța